

Schagen

Hazerswoude

's Gravenhage, Nieuw Eykenduinen

PROFIEL

Haren, De Scharlakenhof

2007-3

BURO

Landschapsarchitectuur op begraafplaatsen
begraafplaatsen

HOLLANDSCHAP

Adviesburo voor Stad- en Landschapsinrichting

Moerdijkstraat 23 2751 BE Moerkapelle 079-5931819

HOLLANDSCHAP
Adviesbureau voor Steden- en Landschapsinrichting

ing. P. van Loon
landschapsarchitect BNT

Moerdijkstraat 23
2751 BE Moerkapelle
Nederland
tel. 079-5931819
fax. 079-5932498
e-mail: mail@hollandschap.nl
www.hollandschap.nl

EUROLANDSCAPE
Landscape Architects & Urban Planners

e-mail: mail@eurolandscape.com
www.eurolandscape.com

Bron: Historische kaart Topografische Dienst
Verkend in 1850 en 1851

**Moerkapelle , dorp in het Groene Hart.
Stroomopwaarts van Rotterdam, gelegen aan de rivier de Rote.**

Landschapsarchitecten in de buitenruimte van begraafplaatsen

Sinds de oprichting in oktober 1983 heeft **HOLLANDSCHAP** zich ontwikkeld tot een onafhankelijk multidisciplinair plan- en adviesbureau voor de inrichting van de openbare ruimte en het landelijk gebied.

In de afgelopen jaren heeft Hollandschap een ruime ervaring opgedaan met projecten ten aanzien van de **uitbreiding, de herinrichting en het ontwerpen van begraafplaatsen.**

De werkzaamheden bestaan veelal uit **inventariseren, analyseren en communiceren**, maar vooral uit het genereren van plannen waarbij de **beleving van sfeer en emotie** op de begraafplaats het uitgangspunt zijn.

Het doel van deze presentatie is om naast het bestaande bureauprofiel, een impressie te geven van een aantal verschillende projecten die ieder op zich een andere kant van de problematiek rond begraafplaatsen belichten. Bij alle projecten staan de begrippen **herdenken, beleven en realiseren** voorop.

Draagvlak is in de **planvorming een belangrijk gegeven**, om met betrokkenen te kunnen overleggen en de gestelde eisen en randvoorwaarden voor de begraafplaats te onderzoeken. Ook andere omstandigheden, zoals beleidsvorming, financiering, procedures etcetera, zijn van belang. **Iedere keer wordt de grens gezocht van dat wat haalbaar is.**

Onderzocht wordt bijvoorbeeld hoe de **sfeer** van de begraafplaats benadrukt kan worden, waar

gedenkplekken kunnen worden gecreëerd, maar ook waar de grenzen liggen en welke alternatieven als keuzemogelijkheid moeten worden aangedragen. Binnen de doelstelling kunnen vaak verbeteringen en vernieuwingen worden bereikt. Een eigenwijze planaanpak is niet altijd de juiste.

Een realistische en snelle aanpak is wel wenselijk.

Veel opdrachten starten met de opmerking van de opdrachtgever: “Nabestaanden willen in **alle rust** kunnen **herdenken**, hoe geven we dat **vorm**?”

Daarin ligt nu juist de **uitdaging** en het **commitment** voor Hollandschap.

**‘Een begraafplaats zou meer moeten zijn
dan een plaats waar alleen begraven wordt’**

PROJECTEN

AMSTELVEEN	Zorgvlied	6
BLOEMENDAAL	Algemene Begraafplaats	8
HAREN (Gr.)	De Scharlakenhof	10
HAZERSWOUDE	Algemene Begraafplaats	12
SCHAGEN	Algemene Begraafplaats	14
'S-GRAVENHAGE	Nieuw Eykenduinen	16
'S-GRAVENZANDE	Algemene Begraafplaats	18
VOORBURG	Oosterbegraafplaats	20
VOORBURG	Algemene Begraafplaats Parkweg	22
WADDINXVEEN	Algemene Begraafplaats	24
BEREIKBAARHEID	Buro Hollandschap	26

Sinds de ingebruikname in 1870 is de begraafplaats Zorgvlied een begrip bij de Amsterdamse burgers. Door de mooie ligging aan de Amstel o.m. de aanleg van J.D. Zocher jr. en de rust die deze plaats uitstraalt valt de begraafplaats zeer in de smaak bij de Amsterdamse burgers. De begraafplaats heeft een unieke sfeer en uitstraling en dat wil de gemeente meer gaan benadrukken. In maart 2004 heeft de gemeente het bedrijfsplan van de afdeling begraafplaatsen aangenomen. In dit plan zijn de toekomstige ontwikkelingen voor Zorgvlied vastgelegd. De zorg voor de in jaren opgebouwde allure van Zorgvlied staat hierin centraal.

Aan Hollandschap is gevraagd om de entree van de begraafplaats aan de eisen van deze tijd aan te passen. Hoewel het terrein goed toegankelijk moet zijn voor auto's is met name de **beheersbaarheid** en **afsluitbaarheid** voor fietsers brommers en auto's van belang.

Het ontwerp voorziet in het aanbrengen van een ruimere lage groene afscheiding, zodat het kantoorgebouw meer van de openbare weg gescheiden wordt. Ook dient het kantoorgebouw toegankelijk te zijn voor invaliden. Hiervoor wordt een royaal en een uitnodigend bordes voor de entree van het gebouw gecreëerd. Het plan voorziet ook in een kleine theeschenkerij met terras waar de bezoekers iets kunnen drinken.

Het materiaalgebruik voor deze aanpassingen dienen qua sfeer en **uitstraling** aan te sluiten op de **sfeer** van de oude begraafplaats.

De Algemene Begraafplaats van Bloemendaal heeft een karakteristieke sfeer, die veel mensen aanspreekt.

Dit karakter wordt onder andere bepaald door:

De ligging in het duingebied: de begraafplaats is gelegen aan de rand van de Kennemer Duinen. Er is geen ruimtelijke scheiding. Op de begraafplaats zelf komt het 'duinkarakter' tot uiting door middel van beplanting en het sterke reliëf.

Het historische karakter: het oudste deel van de begraafplaats stamt uit 1917. Het historische karakter is duidelijk terug te vinden in de ruimtelijke opzet. Vele historische en monumentale grafmonumenten en de bouwstijl van de aula bepalen de bijzondere sfeer.

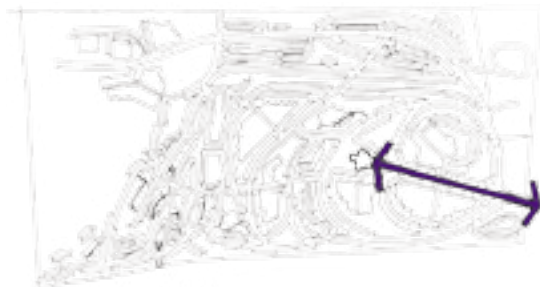
De beplantingsstructuur: de begraafplaats heeft het karakter van een open plek in het dichte duinstruweel.

De begraafplaats kent echter een aantal problemen. Zo is de begraafplaats het resultaat van een ontwikkeling in een viertal uitbreidingsfases. Het verband tussen de deelgebieden is niet altijd duidelijk. Iedere fase heeft een andere ruimtelijke structuur met zich meegebracht, waardoor de begraafplaats een vrij onoverzichtelijke indruk maakt.

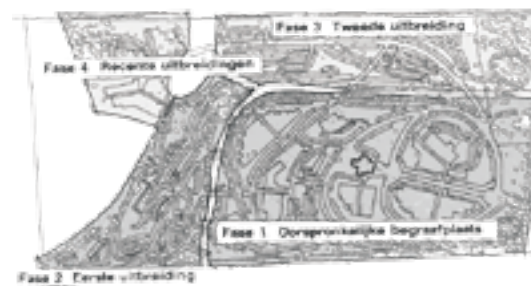
De meest recente uitbreidingen vinden we in de zuidoost hoek van de begraafplaats. Er is hier voor gekozen om het systeem van verschillende grafvelden opnieuw te introduceren. Dit leidt tot een duidelijk hiërarchisch padenstelsel waarbij, alleen langs de secundaire en tertiaire paden, graven te vinden zijn. In het beleidsplan is voorgesteld om de opbouw van het oorspronkelijk door Zocher

ontworpen deel als uitgangspunt te nemen. Dit houdt in dat de verschillende uitbreidingen door middel van een aantal kleinere ingrepen zodanig worden geherstructureerd dat er een duidelijke hoofdontsluiting ontstaat waarlangs een aantal grafvelden is gegroepeerd. Op een dergelijke wijze blijft de karakteristieke sfeer van de begraafplaats behouden, terwijl er daarnaast ruimtelijk en functioneel gezien een logische structuur ontstaat.

Belangrijke zichtlijnen

De verschillende uitbreidingsfasen

Ligging graven

Aanleiding voor het opstellen van dit plan is de beperkte capaciteit van de huidige begraafplaats. De huidige functies van het plangebied zijn te benoemen als: ecologisch groengebied, extensief agrarisch gebied en uitloopgebied voor nabij gelegen woningen. Bij de ontwikkeling van het plan moest daarom rekening gehouden worden met een groot aantal ecologische- en landschappelijke uitgangspunten, waaronder het versterken van de ecologische potenties, handhaven van de graslandzone rond het bestaande bosgebied en gebruik van inheems plantmateriaal.

Het belangrijkste uitgangspunt voor het ontwerp was het **behoud** van het huidige **afwisselende landschapsbeeld**. De grootste ingreep bestaat uit de aanleg van een **drietal grafheuvels**. Hiermee behoudt het landschap voor een groot deel zijn huidige vorm en wordt tevens verwezen naar een historische context, aangezien grafheuvels in deze regio veelvuldig voorkwamen.

De grafheuvel is zo ingericht dat het aangrenzende natuurgebied volledig open blijft. Het zicht op Haren en de overige grafheuvels is zo veel mogelijk afgeschermd.

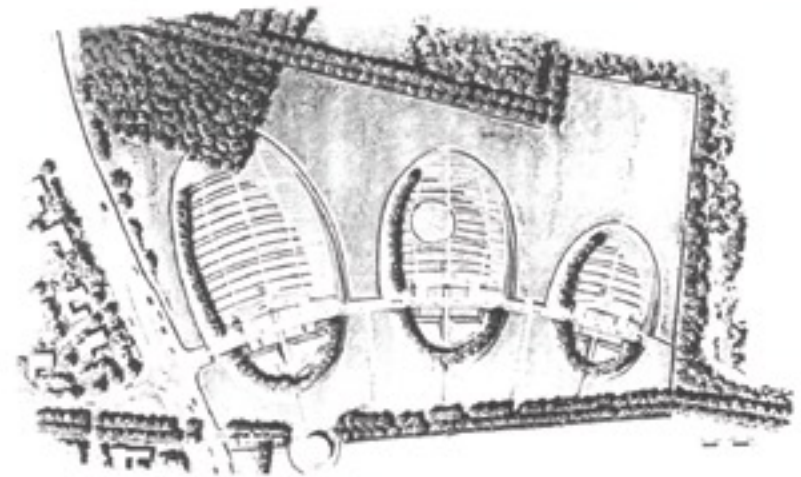
De heuvel vertoont een hoogteverloop van west naar oost. Het hoogste punt in het westen wordt het meest intensief gebruikt, hier liggen de keldergraven. Richting het laagste punt wordt steeds minder intensief begraven.

De grafheuvels bevinden zich op de overgang tussen bos en weidegebied en vormen strakke, intensief beheerde eilanden in een extensief beheerd landschap. Op die manier ontstaat een **ecologische gradiënt** van oost naar west, die aan de oostzijde start als bosgebied en via de ruige overgangszone en het extensief beheerde weidegebied in het agrarisch gebied eindigt.

Haren kiest voor drie grafheuvels

Bureau Holland-schap maakte voor de begraafplaats een eenvoudig ontwerp dat qua maat aansluit op het omringende landschap.

Bron:
Blauwe kamer 5('98)
'Nieuwsblad van het Noorden'
(10-6-'93)

Ontwerptekening begraafplaats Harenhof, Haren. Adviesburo voor Stads- en Landschapsinrichting Hollandschap

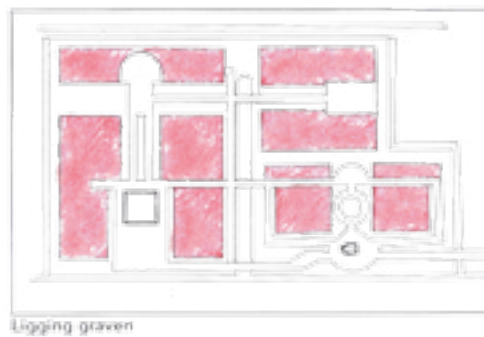

Eén van de grootste problemen bij het ontwerp van de uitbreiding was het feit dat er slechts een geringe oppervlakte beschikbaar was. Een groot deel van het terrein was immers gereserveerd voor de grafruimten. Daarnaast moest het karakter aansluiten op het vrij formele karakter van de reeds bestaande begraafplaats.

Er is gekozen voor een vrij eenvoudige formele hoofdopzet, waarin de ontsluitingsstructuur en de groenstructuur met elkaar zijn gecombineerd. Op een dergelijke wijze ontstaat een orthogonaal stelsel van vier zogenaamde 'zones', die allemaal een eigen functie en karakter hebben.

De ingangszone vormt het entreegebied van de gehele begraafplaats. De nieuwe hoofdentree, de entree van de oude begraafplaats en de nieuwe aula worden in deze zone met elkaar verbonden.

De aula-zone is een van de belangrijkste elementen in het nieuwe deel van de begraafplaats. In de zone vindt de afwikkeling plaats van het autoverkeer en vanaf hier kunnen de verschillende grafvelden worden bereikt. Aan het eind van de aula-zone is

Ligging graven

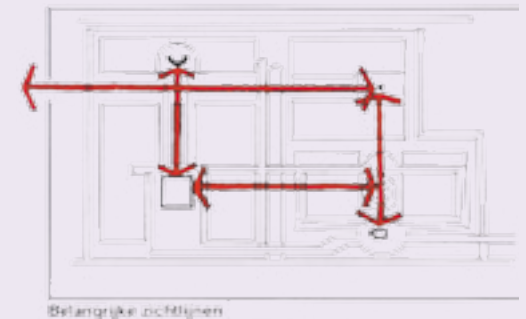
een urnenmuur geprojecteerd. De aula is zo geplaatst dat vanaf de oude begraafplaats en vanaf het nieuwe deel zichtlijnen op het gebouw zijn gericht.

De singel-zone is parallel gelegen aan de aula-zone. Dit alleen voor voetgangers toegankelijke gebied is bedoeld als een rustige plek zonder een directe relatie met de begraafplaatsen.

De landschapszone verbindt de volgende belangrijke structurelementen van de nieuwe opzet;

- de aula-zone
- de singel-zone
- de oude begraafplaats (door middel van een zichtlijn op het einde van de landschapszone). Daarnaast legt deze zone door middel van een zichtlijn een relatie tussen het omringende landschap en de begraafplaats.

De beschreven zones vormen samen de 'openbare ruimte' van de begraafplaats. Via deze zones is het mogelijk van de oude naar de nieuwe begraafplaats te lopen zonder nadrukkelijk met de grafvelden in contact te komen.

Belangrijke zichtlijnen

De begraafplaats aan de Hoep in Schagen bestaat uit een nieuw en een oud gedeelte. Het oude gedeelte dateert uit ca. 1874 en heeft een sobere, eenvoudige inrichting. Het nieuwe deel is veel later in gebruik genomen en bestaat uit een katholiek en een algemeen gedeelte. De begraafplaats kampt met urgente problemen die om een oplossing vragen. Zo is 15 jaar geleden om praktische redenen besloten geen nieuwe graven meer uit te geven in het oude gedeelte. Het aantal beschikbare graven in het nieuwe deel bedraagt nog ongeveer 30. Er zijn **3 modellen** voor de herinrichting uitgewerkt:

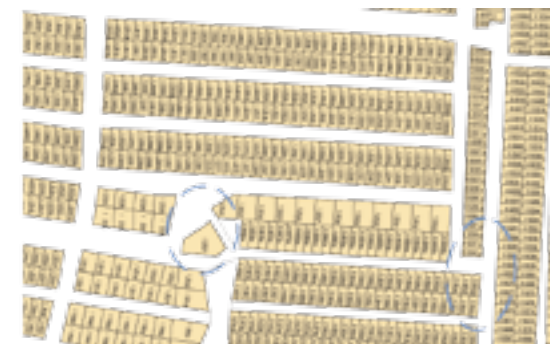
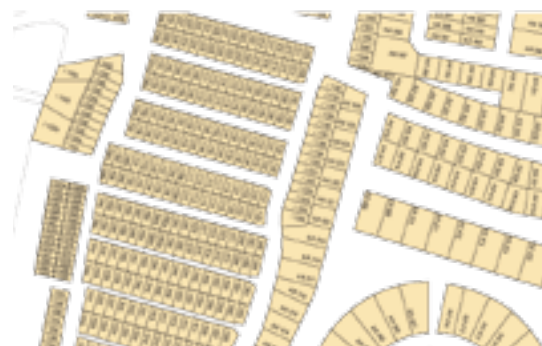
Renovatie van de bestaande begraafplaats: dit is van belang omdat veel inwoners van Schagen een emotionele band met de

begraafplaats hebben. De ruimtelijke indeling zal echter moeten worden aangepast om te voldoen aan de huidige wetgeving.

Uitbreiding: hierin wordt aanvullend op het bestaande een strook met 39 nieuwe graven opgenomen aan de westzijde van de begraafplaats, die bereikbaar is vanaf een nieuw graspad. Ten behoeve van deze nieuwe graven zal wel een deel van de bestaande begraafplaats geruimd moeten worden.

Renovatie en uitbreiding van de begraafplaats: een combinatie van de eerder genoemde modellen. Dit levert 263 nieuwe graven op, voldoende voor ca. 26 jaar.

In 2000 kreeg Hollandschap de opdracht een plan te maken voor de herinrichting en uitbreiding van begraafplaats Nieuw Eykenduinen in 's Gravenhage. De begraafplaats is één van de oudste en grootste binnen de gemeente. Veroudering en achterstallig onderhoud maakten nieuwe plannen noodzakelijk. Het Masterplan is opgebouwd uit vier delen:

Het terrein: hierbij gaat het om de ontwikkelingen en de herinrichting van de omgeving rond de gebouwen, het parkeren op het terrein, etc. De landschapsvorm (de beleving en kwaliteit van de begraafplaats) is hierbij van groot belang, omdat dit het beeld is dat de bezoekers van de begraafplaats krijgen.

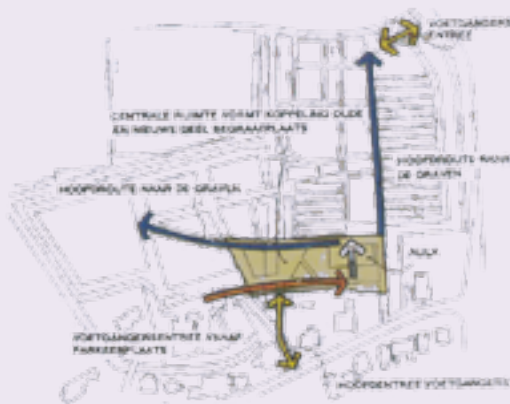
Gebieden rondom het terrein: dit deel van het plan is bedoeld om in overleg met de gemeente tot een goede integratie van het openbaar gebied met de randen van de begraafplaats te komen.

Indeling van de grafvelden: er wordt inzichtelijk gemaakt wat de toekomstige capaciteit is. Daarnaast biedt het de mogelijkheid een nieuw patroon c.q. layout voor de begraafplaats te creëren. Op die manier kan een langetermijnvisie gemaakt worden voor wat betreft de inrichting van de begraafplaats.

Groenbeheerplan: het beheerplan beschrijft het benodigde onderhoud van de begraafplaats, inclusief beheerkaarten, hoeveelheden en onderhoudsbestek. Op basis hiervan kan men een contract aangaan met een aannemer die voorziet in het onderhoud.

	Totaal aantal punten	Gemiddeld cijfer
1) gemeentelijke begraafplaats De Lier	254,5	8,1
2) gemeentelijke begraafplaats 's-Gravenzande	239	8,5
3) gemeentelijke begraafplaats Maasdijk	228,5	8,2
4) gemeentelijke begraafplaats Wateringen	219,5	7,8
5) gemeentelijke begraafplaats Monder	217,5	7,8
6) gemeentelijke begraafplaats Naaldwijk	212	7,6
7) begraafplaats H. Bartholomeus, Poeldijk	179,5	6,4
8) begraafplaats H. Machutus, Monster	176	6,3
9) begraafplaats H. Andreas, Keimbeul	176	6,3
10) begraafplaats St. Jan de Doper, Wateringen	172,5	6,2

PAGINA 3

UITVAARTKRANT

Een uitgave van EMO uitgevers copyright

10 Westlandse begraafplaatsen voor u bezocht en vergeleken!

Vrijwel ieder Westlands dorp heeft z'n eigen begraafplaats. Vele dorpsbewoners zijn gesteld op hun eigen begraafplaats en vinden hier steun en troost. Vanuit die gedachte ontstond het idee om de verschillende begraafplaatsen eens langs te gaan en een oordeel te vormen over hoe het gesteld is met onze voorzieningen. Welke begraafplaatsen worden bijzonder gewaardeerd, waar worden er elementen gemist. Een beoordeling, geen veroordeling. Wellicht aanleiding voor begraafplaatsbeheerders en bestuurders om zich eens te laten inspireren.

Gemeentelijke begraafplaats 's-Gravenzande

'Veel verwachtingen over het nieuwe gedeelte; waterpartijen, kunst en groen' 'wat weinig groen in oude deel' 'alles is aanwezig' 'rustige ligging'

Bezoekers op de gemeentelijke begraafplaats van de Lier

De algemene begraafplaats in 's-Gravenzande dateert uit 1873. Men vindt er een kleinschalig historisch deel en uitbreidingen met een rechtlijnige structuur. De begraafplaats heeft een zeer open karakter door het ontbreken van structuurbepalende beplanting.

Een van de belangrijkste uitgangspunten bij het ontwerp was de wens om de bestaande begraafplaats en de nieuwe uitbreiding samen te voegen tot een **functioneel** en **visueel** geheel.

Door de Zuidelijke ingang om te vormen tot hoofdentree komt deze centraal tussen het nieuwe en het oude deel te liggen.

De uitbreiding wordt vervolgens tot hetzelfde niveau opgehoogd als de bestaande begraafplaats en de watergang tussen beide delen wordt gedempt. Hierdoor worden beide delen zowel in visueel als in functioneel opzicht met elkaar verbonden.

Een onderdeel van de hoofdstructuur is de

vijverreeks die op de overgang tussen het oude en het nieuwe gedeelte ligt. Het geheel krijgt hierdoor een **parkachtige uitstraling**. De begraafplaats zou op deze manier onderdeel kunnen worden van een doorgaande wandelroute.

De karakteristieke heuvel, het laatste **restant** van de **17^e eeuwse buitenplaats 'Vreedelust'** wordt ingericht als as-verstrooiingsplaats. Hiertoe wordt op de heuvel een klein pleintje aangelegd dat door middel van een spiraalvormig pad kan worden bereikt. De heuvel krijgt hiermee een duidelijke functie en gaat zo deel uitmaken van de begraafplaats.

Op de Oosterbegraafplaats in Voorburg was nog slechts een klein aantal graven beschikbaar. Dit maakte een uitbreiding met voldoende ruimte voor de lange termijn gewenst. Er is gezocht naar een oplossing met een goede aansluiting tussen het nieuwe en het oude gedeelte, waarbij een licht verschil in sfeer en karakter de **ruimtelijke eenheid** niet zou verstoren.

Voor het creëren van een heldere ruimtelijke structuur is op logische wijze doorgeborduurd op de bestaande padenstructuur. De hoofdstructuur in het nieuwe deel bestaat uit een carré of pleinvorm met twee zijpaden als ontsluiting voor de rest van het gebied. Dwars door het uitbreidingsgebied gaat een waterloop die in het plan opgenomen is als centrale water-/groenstructuur met het **karakter**

van een **beekvallei**. Aan weerszijden langs de beek zijn informele wandelpaden opgenomen. De carré is met twee bruggen over de waterloop doorgezet en verbindt de twee delen van de begraafplaats met elkaar. De carré wordt aan de buitenkant begeleid door laanbeplanting waardoor deze herkenbaar is vanuit het hele gebied. Binnen de carré zijn twee kleine heuvels met beplanting opgenomen als bijzondere elementen. Aan de zuidzijde wordt de begraafplaats ruimtelijk beëindigd door een hogere rand met graven. De gehele begraafplaats wordt omsloten met hogere beplanting, waardoor het zicht op de achterzijde van de aangrenzende woningen en dergelijke wordt afgeschermd.

‘Begraafplaatsen zijn landschappelijk gezien vaak de mooiste parken’

De algemene begraafplaats Parkweg in Voorburg bevond zich in 1994 in een min of meer sluimerende staat. Op de oude, gesloten begraafplaats werd nog slecht enkele keren per jaar begraven. Van een belangrijk deel van de graven was afstand gedaan door de eigenaren. Om een kaal aanzicht te voorkomen waren de graven echter niet verwijderd. De begraafplaats heeft, ondanks het achterstallig onderhoud, toch een zeker aanzien.

Het ontwerpvoorstel bevat een aantal aanbevelingen die de kwaliteit van de begraafplaats verbeteren. Het uitgangspunt is dat de uitgifte van graven weer mogelijk wordt gemaakt, waarbij aangesloten is op de aanwezige karakteristieken en gestreefd wordt naar een optimaal behoud van waardevolle gedenktekens en grafstenen.

De entree van de begraafplaats wordt gevormd door een voorplein met een poortgebouw. Om de entree **meer allure** te geven wordt het uitzicht vrijgemaakt. Hoge beplanting wordt verwijderd en vervangen door afscherpende hagen.

De nadrukkelijk aanwezige liggers van de pergola belemmerden de ruimtelijke beleving van en naar de begraafplaats. Na verwijdering van de liggers en behoud van de zuilen komt er, wanneer de zuilen begroeid zijn met klimplanten, een fraaie accentuering van de centrale as tot stand.

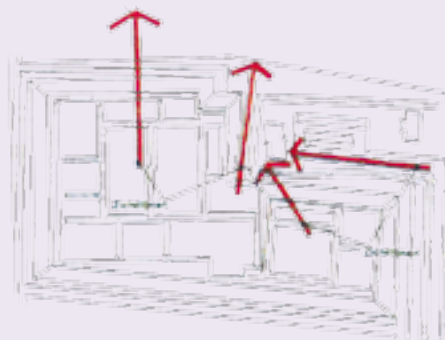
Ter verdere visuele versterking van de centrale as kan het begin en het eind gemarkeerd worden met een monument of kunstobject.

Herinneren en Herdenken...

De begraafplaats van Waddinxveen voldoet niet aan de wensen en verwachtingen van de bevolking. Een strakke en systematische opzet biedt een onpersoonlijk en onoverzichtelijk beeld. De beleving is weinig afwisselend; er is geen duidelijk verschil tussen bij- en hoofdzaken. Daarnaast past de huidige geïsoleerde ligging van de begraafplaats niet binnen de nu geldende opvattingen over begraven, waarbij de dood wordt gezien als onderdeel van het leven.

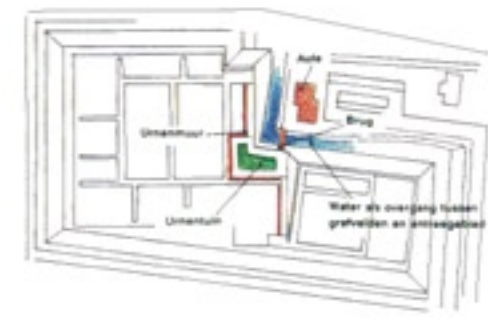
Centraal thema voor de inrichting van de begraafplaats is **beleving**. Deze wordt in sterke mate bepaald door de wijze waarop verschillende ruimtes op elkaar aansluiten en ingevuld worden. **De overgang tussen de entree van de begraafplaats en het deel waar de graven zich bevinden** verdient hierbij speciale aandacht. Er is daarom gekozen voor een nieuwe ruimtelijke hoofdstructuur, waarbij de entree en de grafvelden door middel van een nieuw te graven singel van elkaar worden gescheiden. Voor de beleving van de begraafplaats is deze singel een essentieel onderdeel, omdat de brug over het water ook in **symbolische** zin 'een brug slaat' tussen **leven en dood**. De zone waarin de brug is gelegen vormt een aparte ruimtelijke eenheid en is het zogenaamde 'overgangsgebied'.

BELANGRIJKE ZICHTLIJNEN

RUIMTELIJKE STRUCTUUR GRAFVELDEN

RUIMTELIJKE STRUCTUUR KOPPELGEBIED

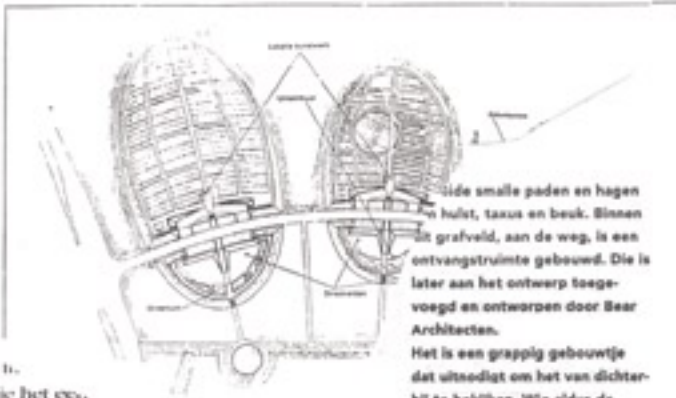

Haren kiest voor drie grafheuvels

Van een onzer voorliefdegronden — Het Hareners enlege van B en W heeft de gemeenteraad voorgesteld om de nieuwe begraafplaats bij het Scharlakenbos in Haren aan te leggen naar een ontwerp van het bureau Hollandschap. Het ontwerp omvat drie grafheuvels. Het college van B en W vindt dit ontwerp het beste passen bij het karakter van het omringende gebied.

In oktober besloot de gemeenteraad om de locatie Scharlakenbos aan te wijzen als plek voor een nieuwe begraafplaats. Het college van B en W heeft de opdracht gegeven om de begraafplaats te ontwerpen.

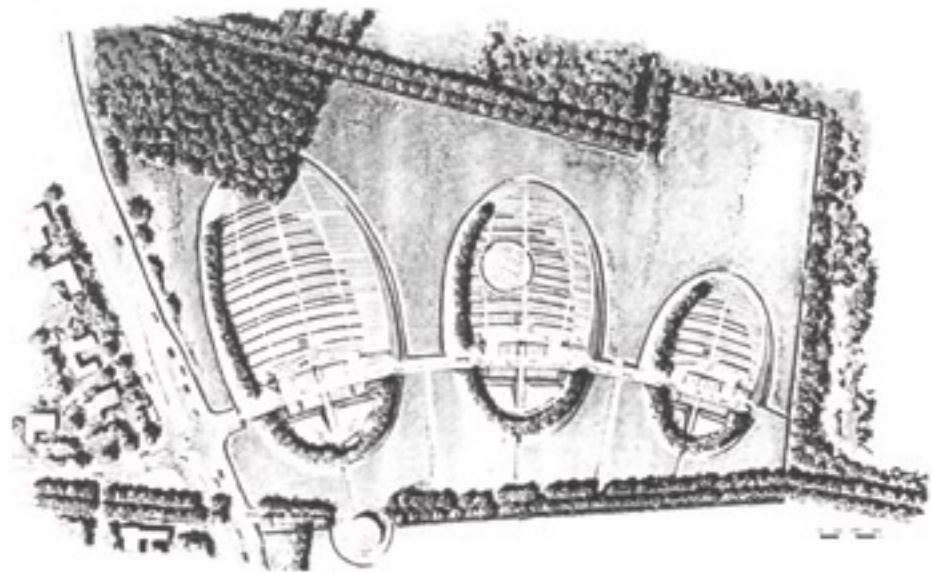
Het is een...
och altijd met de pe...
een grafmonument en de...
bepaalde momenten kun je het een...
nu de reglementen zo worden losgege...
meert."

...de smalle paden en hagen...
...hult, taxus en beuk. Binnen...
...it grafveld, aan de weg, is een...
...ontvangstruimte gebouwd. Die is...
...later aan het ontwerp toege...
...voegd en ontworpen door Bear...
...Architecten.

Het is een grappig gebouwtje...
dat uitnodigt om het van dichterbij te bekijken. Wie aldus de begraafplaats is opgelokt, ontdekt dat de hooggelegen grafvelden een fraai uitzicht op de omgeving bieden. De ontvangstruimte is van baksteen in aardetinten, een materiaal dat tevens is gebruikt voor de keermuren die het hoogteverschil tussen de weg en de grafvelden opvangen. Het gebouw heeft een ovaal plat dak, dat scheef is geplaatst. Deze verwijzing naar de vorm van de grafvelden maakt de begraafplaats en het gebouw tot een harmonieus geheel. Dat geldt niet voor de urnenmuren die de beheerder liet plaatsen: deze gestapelde vierkante blokken die met grote grindtegels zijn bekleed, vallen erg uit de toon.

In Amersfoort is geen totaal nieuwe begraafplaats ontworpen, maar een grote uitbreiding van

Ontwerptekening begraafplaats Harenhof, Haren. Adviesbureau voor Stads- en Landschapsinrichting Hollandschap

De grafvelden liggen hoger dan het omringende weiland.

PIETER VAN LOON is landschapsarchitect bij het Adviesbureau voor Stads- en Landschapsinrichting Hollandschap. In 1993 ontwierp hij de nieuwe begraafplaats Harenhof bij Haren in Groningen. Van Loon: "De begraafplaats bij Haren ontstond uit een prijsvraag met voorselectie. Er waren ook andere bureaus uitgenodigd. Locatiekeuze was onderdeel van de prijsvraag. De opdracht luidde: 'Maak in deze regio een begraafplaats'. Wij hebben voor een locatie gekozen waar een mooie oude bomenrij stond, die langs de oude begraafplaats dwars door Haren loopt. Een mooi ruimtelijk kader van ongeveer tien hectare."

De bodemgesteldheid op die plek beperkte de mogelijkheden. "Die is vreselijk slecht. De grond bestaat uit keiwerk, wat te vergelijken is met beton. Als het regent... het water erin staan en als het droog is houdt het... De grondwatergesteldheid varieert... is die twintig centimeter

REPORTAGE

HAAGSCHE COURANT
DONDERDAG 23 OKTOBER 1999 7

LANDSCHAPSARCHITECT WIL SAAIHEID DOORBREKEN

'Graf van tien bij tien moet hier toch kunnen'

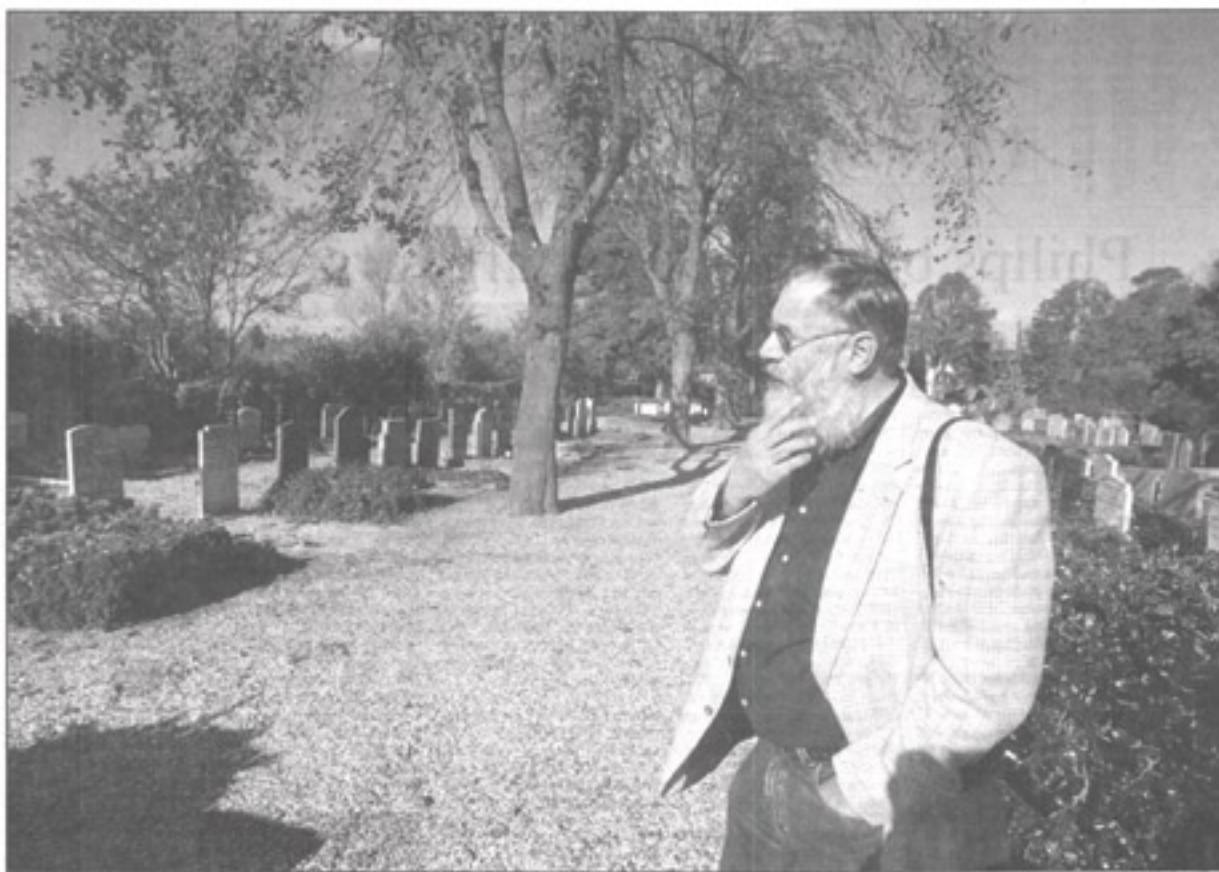
Op Nederlandse begraafplaatsen regeert de saaiheid. Met een beetje goede wil valt er veel te verbeteren, denkt landschapsarchitect Pieter van Loon. De dodenakker als recreatiepark. Of als beeldentuin.
'En waarom zou iemand geen graf mogen hebben van tien bij tien meter?'

DOOR RONOLD FRIJART

Moerkapelle - "Is het nou echt nodig dat we met z'n allen terecht komen onder een strak aanrechtblad met onze naam erin gebakeld? Helemaal niet, vindt Pieter van Loon, oprichter/eigenaar van adviesbureau Hollandschap in Moerkapelle. Op het gebied van begraafplaatsen is volgens de 47-jarige landschapsarchitect veel meer mogelijk dan de grauwe eenvormigheid hier te lande.

"Door de vele regels zijn Nederlandse begraafplaatsen hartstikke saai. De graven liggen naast elkaar in vakjes en het is bijna allemaal zwart en grijs", sombert Van Loon. En dat terwijl het zoveel fraaier zou kunnen. Voor zijn genestocg zweven ruim opgezette begraafplaatsen wandelparken. Graven in alle soorten, maten en prijsklassen lijken met loose hand over het landschap uitgestrooid. Kunstenaars werken er aan een grote variëteit aan grafmonumenten. "Zo ontstaan beeldentuinen vergelijkbaar met die van het Kröller-Müller-museum op de Veluwe", mijmert Van Loon.

"De hiërarchische verschillen in de samenleving zouden ook op begraafplaatsen tot uitdrukking kunnen komen. We accepteren dat er mensen zijn die in een auto van anderhalve ton rijden, terwijl anderen met moeite 20.000 gulden voor een autootje bij elkaar kunnen schrapen. Waarom moeten mensen na hun dood dan allemaal in dezelfde

Pieter van Loon: 'Waarom moeten mensen na hun dood dan allemaal in dezelfde kleine ruimte worden geperst?'

kleine ruimte worden geperst? Als iemand een ton wil betalen voor een heel mooi graf dat deel uitmaakt van de openbare groene ruimte, waarom zou je dat dan niet toestaan?' Met z'n drieën graf kan

openbaar groen worden gefinancierd. En daarom is het Van Loon om te doen. Nu de babyboomer-generatie langzaam maar tegen haar sterfelijkheid begint aan te lopen, ontstaan proble-

men, maar ook nieuwe kansen. De komende decennia zullen steeds meer graven nodig zijn. In combinatie met de babyboomers als draagkrachtige generatie ziet Van Loon een markt voor nieuwe ideeën.

"Er wordt ontzettend veel geklaagd over het onderhoud van begraafplaatsen", weet hij na vijftien jaar ervaring met de uitvaartsector. "Daar is best iets aan te doen. Je zou op vier plekken in Nederland

heel grote, goed verzorgde begraafplaatsen met elk een eigen karakter kunnen aanleggen. In het oosten bijvoorbeeld een met veel bos en aan de kust een met duinlandschap. Een derde zou een vlak, weide-achtig karakter kunnen krijgen en nummer vier kan moerassig worden, met terpen voor de graven."

Van Loon realiseert zich dat zulke ruim opgezette dodenakkers duur zijn. Hij is er echter van overtuigd dat graven best tegen een forse prijs kunnen worden verkocht, op voorwaarde dat mensen er ook iets bijzonders voor krijgen. "Bij gemeenten komen er uiteenlopende wensen binnen. Daarover wordt nu nog moeilijk gedaan. Maar als iemand in een graf van tien bij tien meter wil liggen en bereid is daarvoor flink te betalen, wat is daar dan tegen?"

"Het is natuurlijk niet de bedoeling onder iedere boom een graf te graven of van begraafplaatsen pretparken te maken met rollercoasters", zegt Van Loon geruststellend. "Toch is het heel goed mogelijk om dingen te combineren. Zo kan een begraafplaats tevens als wandelpark dienen."

Bij de uitbreiding van de Algemene Begraafplaats in Haarlemwoude heeft hij daarmee al rekening gehouden. Dankzij heggen kan de bezoeker daar wandelen zonder tussen de graven te belanden. Paden zijn zo aangelegd dat ze - "als de tijd er ooit rijp voor is" - gemakkelijk kunnen worden aangesloten op het omringende gebied.

Bang

Nieuwe gedachten over begraafplaatsen vinden echter niet zo makkelijk ingang. Van Loon: "In Waddinxveen zou de begraafplaats worden aangepast. In ons ontwerp hadden we de ingang wat verfraaid, onder meer door daar de urnenstelen te situeren. Daartegen kwamen allerlei geloofsrichtingen in het geweer, tot in de gemeenteraad aan toe. En dat is nog maar drie, vier jaar geleden." Zijn hoop voor de toekomst heeft Van Loon gevestigd op particulieren met veel grond. "Daar zijn er nog heel wat van. Bijvoorbeeld op de Utrechtse Heuvelrug, maar ook elders. Ik praat geregeld met mensen over mijn ideeën. Ze luisteren wel, maar vaak zijn ze nog een beetje bang. Het wachten is op de grondheer die het spits afbijt."

OP EIGEN GELEGENHEID

A 12 Den Haag – Utrecht

1. Afslag Bleiswijk
2. Afslag Zevenhuizen*
3. Afslag Waddinxveen/Moerkapelle

A 20 Utrecht – Rotterdam

4. Afslag Moordrecht
5. Afslag Nieuwerkerk a/d IJssel*

A 4 Amsterdam – Den Haag

- Afslag Zoeterwoude – Leiden – Utrecht – N 11
 Afslag richting Hazerswoude
 6. Richting Benthuizen – Bleiswijk – N209
 7. Afslag naar Kruisweg
 8. Richting Moerkapelle

* De snelste verbinding indien er geen file staat.

MET HET OPENBAAR VERVOER

Buslijnen – aansluiting trein – bus/taxi

Station Gouda

Lijndienst 177: halte Noordeinde te Moerkapelle
 (niet 's avonds).

treintaxi: vanaf Gouda naar Moerdijkstraat 23

Station Zoetermeer

Interliner 382: halte Bredeweg

Station Waddinxveen

Lijndienst 175: overstappen P+R Waddinxveen / Zevenhuizen
 op Lijndienst 177

Station Boskoop

Lijndienst 382: halte Bredeweg

HOLLANDSCHAP
Adviesburo voor Sted- en Landschapsinrichting

ing. P. van Loon
landschapsarchitect BNT

Moerdijkstraat 23
2751 BE Moerkapelle / Nederland
tel. 079-5931819
fax. 079-5932498
e-mail: mail@hollandschap.nl
www.hollandschap.nl

EUROLANDSCAPE
Landscape Architects & Urban Planners
The Netherlands

e-mail: mail@eurolandscape.com
www.eurolandscape.com

